

Problematika historické topografie urbánních sídlišť patří mezi klasická mezioborová témata. Spojují se v něm nejen obecné historiografické postupy a geografie, či topografie, ale nemenší význam mají například sociální dějiny, dějiny materiální kultury, architektury, ale i stavitelství. Ne, tím rozhodně není výčet oborů, pomocí nichž je možné dosáhnout poznání historické minulosti urbánních sídlišť. Ani ta přirozeně nestojí jaksi osamoceně v dějinách té které lokality. Platí to zejména o menších sídlištích, kde hrál tu či onu roli rovněž vztah ke svému pánovi, tedy v vrchnosti. A právě do takové kategorie náleží nevelké české městečko Kostelec nad Černými Lesy. Lokality v předbělohorské době spojena s legendárními a trochu tajemnými českými aristokraty pány ze Smiřic. Ty vystřídali Lichtenštejnové a to na dobu několika století.

Přirozeně sledovaný vývoj urbánního sídliště pokud je veden v dlouhé časové vlně, nemůže opominout 19. a 20. století se všemi převratnými změnami, jak se mohly a také odrazily na malém městě. Mám to na mysli elektrifikaci, ale také nové správní aspekty, které vznikly poté, co byla uvedena v život Československá republika. To jsou jen některé aspekty, které je třeba brát v potaz, aby mohlo možné postihnout základní vývoje aspekty obrazu toho které města. Od takového obecně historického rámce se odráží vývoj kontrénního sídliště a to jak profilující stavby, náměstím počínaje, s radnicí, kostelem, v případě Kostelce nad Černými lesy je to přirozeně rovněž renesanční zámek, a potom velké množství městských domů. Neměl by chybět i jakýsi výhled za ně, tedy předměstí, ale i další sídelní útvary na dohled města. Účelně poznat sídliště nejen horizontálně, ale i vertikálně, tedy zahrnout sem správu města, cechovní organizaci.

Je zřejmé, že takový komplikovaný útvar, jakými je městské sídliště, si vyžaduje adekvátní heuristiku. Ta by měla být co nejširší, aby se dostala takřikajíc k pokud možno k nejvíce obsažným informacím nejenom o stavbách, ale i důležitých místech, jako bylo v první řadě náměstí. A takový úkol, má-li být vyřešen na úrovni, potřebuje co nejširší využití nejen archivu toho příslušného města, ale i další prameny například centrální povahy; jakýmsi jejich reprezentantem mohou být katastry, právě tak jako pozemkové knihy, ale i mapová dokumentace stabilního katastru (tzv. císařské otisky). Tyto všechny aspekty si V. J. Mrvík uvědomoval a také je komplexně zapracoval do své obsáhlé disertace. Její struktura je jasná a

préhleda. Po obligátních kapitolách věnovaných literatuře se poměrně obsáhle zabýval aspekty teoretickými a metodickými, jež se dotýkají tématu města a jeho topografie.

Autor předložené disertace V. J. Mrvík provedl v úvodu kritickou reflexi domácího bádání, a vystižně popsal jeho dlouholetou tradici, jež je zakotvena až v 19. století. Přihlédl rovněž k některým tendencím zahraničních studií, zejména německého bádání, které má velkou tradici v podobných bádáních. Disponuje i speciálními pracovišti (UNI Münster). Jen kritická reflexe by vydala na obsáhlou disertaci! Na druhé straně musím konstatovat, že tato možná námitka byla autorem více než dostatečně kompenzována neobyčejně rozsáhlým heuristickým pramenným výzkumem. Jistě by V. J. Mrvík dokázal napsat i objemnou kapitolu o těch či oněch směrech, tendencích či školách zejména středoevropského bádání o městech, zejména německého, rakouského i polského, obávám se, že by tato kapitola mohla čnět v kontextu vlastního textu disertace jako určitý osamocení solitér.

Za velmi důležitou považuji autorem uplatněnou interdisciplinárnost, a nejen interakci plánové, stavební dokumentace a historických pramenů. Neméně však Mrvíkovo zaměření se nejen na dějiny města, jeho jednotlivých součástí, ale sledování přesahů do agrárních dějin, sociálních či demografických rozměrů tematiky. Nechybí ovšem ani komparace s jinými městy, a to nejen v regionu historického Kouřimska. Takovým to zaměřením dal V. J. Mrvík své práci nejjeden přesah k celému problémovému okruhu historické topografie. Tu potom necháme jen jako bohatou, ba přebohatou sumu dílčích informací! Obsahuje tak některé důležité, ne vždy frekventované segmenty studia měst. Velice kvituji autorovo potýkaní se s městským zemědělstvím. To je velice důležité téma. A v této disertaci je mu věnováno adekvátní místo.

Vedle těchto aspektů bych chtěl podtrhnout vlastní pramennou základnu, kterou V. J. Mrvík v práci využil. Ta je neobyčejně široká, a provedení takto rozsáhlé rešeršní práce bylo nepochybně časově velice náročné. Zde bych jen podotkl, že se jedná o typický rys autorovy práce na historickém poli, které bylo vždy založeno na poctivé, náročné archivářské práci. To je typický rys autorovy historiografické práce, jenž odráží nejen druhý universitní obor, jenž vystudoval, totiž archivnictví. Takže ponor do rozsáhlé dokumentace, jak se zdá, je autorových přirozeným živlem. Právě podrobná analýza a využití značného komplexu pramenů považuji za hlavní klad Mrvíkovy práce. Je zřejmé, že k vytěžení přebohaté dokumentace nejen v historické topografii města v užším slova smyslu, ale k městským dějinám šřeji, je časově neobyčejně náročné. Nepřekvapuje, že autor nad těmito pramennými výzkumy strávil řadu let. Je zjevné, že jdou o pokus o komplexní, ba totální heuristiku. Pokus, jakých není ani v historické branži příliš mnoho.

Nedomnívám se, že jde o záležitost jisté badatelské strategie. Mám za to, že zde nejde o žádnou kalkulaci, ale přímo o jistý postoj, motivaci k historiografické práci. Toto nasazení je pro V. J. Mrvíka typické. Je jasné, že takovýto postoj skýtá jisté nebezpečí, že badatel ztratí poněkud odstup od vlastním materie. Disertant si byl tohoto nebezpečí, jak soudím, dobře vědom, o dokázal se mu prakticky vyhnout.

Vladimíra Jakuba Mrvíka znám dlouhou řadu let. Psal v mém semináři diplomovou práci, jež se zabývala nižší šlechtou v historickém Kouřimsku. Byla obhájena jako rigorózní. Tato spolupráce byla vždy konstruktivní, hladká a bezproblémová. Mladý historik jako by žil a byl hnán svými tématy. Takže po této stránce byla spolupráce vždy bezproblémová. Je průběžně literárně činný, jak dokládá například edice jednoho ze smiřických urbářů ve Sborníku archivních prací 2010.

V souhrnu mohu konstatovat, že se jedná o mladého velmi pilného historika, který se zvolna profiluje jako výrazný regionalista. Taková orientace je bezesporu chvályhodná a vítaná. Na druhé straně však skrývá nejedno nebezpečí, které skýtá mikroskopické dlouhodobé studium. Ano, píšu mikroskopické, nikoli mikrohistorické. Ten rozdíl je v tom, že se mi zdá, že autor poněkud programově odmítá přihlížet k řadě historiografických koncepčních, či metodických postupu. Je to možná u člověka jeho věku poněkud překvapivé, ale podle mého názoru je třeba takový názor akceptovat. Jistě vzniká nebezpečí jistého zahledění do vlastivědného, tradičního rozměru podobných bádání. Jsem přesvědčen, že Vladimír bude schopen se těmto úskalím vyhnout.

Disertační práci Vladimíra Jakuba Mrvíka rád doporučuji k obhajobě.

V Praze 2. března 2012

Prof. Jaroslav Čechura
školitel

Vlastní obsáhlý text, jehož strukturu není třeba rekapitulovat.